

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 68/05-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. októbra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Juraja Babjaka a Jána Lubyho prerokoval sťažnosť D. N., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. D. D., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo D. N. na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. D. N. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 9. marca 2005 prijal na ďalšie konanie sťažnosť D. N. (ďalej len „sťažovateľ“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k priebehu konania podaním sp. zn. Spr. 3346/05 z 26. septembra 2005.

Vo vyjadrení okresného súdu sa okrem iného uvádza:

„Návrh na začatie konania bol podaný dňa 19. 4. 1993.

Je pravdou, že v období od pojednávania dňa 22. 3. 1995 do úpravy sudkyne zo dňa 12. 9. 1996, ktorou nariadila pojednávanie dňa 2. 12. 1996, súd nekonal, čo bolo spôsobené tým, že sudkyňa JUDr. Z. I., ktorá vec prejednávala a rozhodovala, ukončila pôsobenie na Okresnom súde Bratislava III a nevybavené veci súdneho oddelenia prevzala sudkyňa JUDr. V. L.

V súčasnosti vec prejednáva a rozhoduje sudkyňa Mgr. I. F. (P.), ktorá uznesením zo dňa 9. 7. 1998 konanie prerušila z dôvodu vyhláseného konkurzu na majetok odporcu.

Uznesenie sa stalo právoplatným dňa 19. 11. 1998, pričom konkurz doposiaľ prebieha (...).“

Právny zástupca sťažovateľa vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 7. októbra 2005 nezaujal žiadne stanovisko k vyjadreniu okresného súdu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 43/93 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti a jej príloh a súdneho spisu okresného súdu (predtým obvodného súdu), ktorý mu bol predložený 30. septembra 2005, zistil nasledovný priebeh a stav konania v období po doručení žaloby sťažovateľa (19. apríl 1993).

Dňa 4. júna 1993 okresný súd určil termín pojednávania na 13. júl 1993, ktoré po vypočutí sťažovateľa odročil pre neúčast' žalovaného na 28. september 1993. Z tohto istého dôvodu odročil aj toto pojednávanie na 19. október 1993, ktoré neskôr pre neúčast' účastníkov odročil na 11. november 1993. Pojednávanie po vypočutí účastníkov konania odročil na 13. január 1994. Toto pojednávanie okresný súd pre neúčast' právnych zástupcov účastníkov konania odročil na 21. február 1994 a uložil sťažovateľovi, „*aby v lehote 15 dní súdu oznámil prípadnú zmenu návrhu v opačnom prípade bude vyzvaný k zaplateniu súdneho poplatku*“.

Na pojednávaní konanom 21. februára 1994 okresný súd vypočul sťažovateľa, vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku a pojednávanie odročil na 7. apríl 1994. Toto pojednávanie okresný súd odročil na žiadosť sťažovateľa pre neúčast' jeho právneho zástupcu na 6. jún 1994. Na toto pojednávanie sa opätovne nedostavil právny zástupca sťažovateľa, preto okresný súd určil termín pojednávania na 19. september 1994 a uložil

sťažovateľovi, aby v lehote do 30. augusta 1994 doručil súdu „vyjadrenie ohľadom rozšírenia návrhu“. Pojednávanie 19. septembra 1994 bolo odročené pre neúčast' účastníkov konania a ich právnych zástupcov na 24. október 1994. Na tomto pojednávaní okresný súd vykonal dokazovanie vypočutím účastníkov konania a pojednávanie odročil na 30. november 1994. Dňa 27. októbra 1994 okresný súd žiadal Poštu B. oznámiť skutočnosti týkajúce sa doručenia zásielky žalovaného pre sťažovateľa z 2. marca 1993. Dňa 25. novembra 1994 právny zástupca sťažovateľa oznámil okresnému súdu mená svedkov, ktorých navrhuje v konaní vypočuť. Dňa 30. novembra 1994 okresný súd vykonal dokazovanie a pojednávanie odročil na 23. január 1995. Na tomto pojednávaní boli vypočutí svedkovia a okresný súd pojednávanie odročil na 22. február 1995, ktoré bolo opätovne odročené na 22. marec 1995 z dôvodu neúčasti sťažovateľa a jeho právneho zástupcu. Obdobne aj toto pojednávanie bolo odročené na neurčito pre neúčast' právneho zástupcu sťažovateľa a nedostavenie sa ďalšieho svedka.

Dňa 12. septembra 1996 okresný súd určil termín pojednávania na 2. december 1996. Z dôvodu neúčasti účastníkov konania bolo pojednávanie odročené na 12. marec 1997.

Dňa 7. januára 1997 bol termín pojednávania zrušený. Dňa 28. augusta 1997 okresný súd určil termín pojednávania na 31. október 1997, ktoré bolo odročené pre neúčast' účastníkov na 7. január 1998.

Toto pojednávanie bolo odročené pre neúčast' členov senátu na 27. február 1998, ktoré bolo opätovne odročené na 8. apríl 1998. Na tomto pojednávaní sťažovateľ trval na vypočutí svedka za účasti svojho právneho zástupcu, ktorý sa pojednávania nezúčastnil, preto okresný súd pojednávanie odročil na 27. máj 1998, ktoré bolo z dôvodu nekompletnosti senátu odročené na 10. júl 1998. Dňa 2. júna 1998 okresný súd vyzval právneho zástupcu žalovaného na predloženie písomných dokladov (zápisu z inventúry a mzdového listu sťažovateľa).

Na pojednávaní konanom 9. júla 1998 právny zástupca predložil okresnému súdu požadované doklady a oznámil mu, že na majetok žalovaného bol uznesením Krajského

súdu v Bratislave sp. zn. 38 K 134/96 z 25. marca 1998 vyhlásený konkurz, preto okresný súd pojednávanie odročil na neurčito a konanie prerušil.

Od 9. júla 1998 okresný súd vykonal iba jeden úkon, a to 21. marca 2002 vyzval právneho zástupcu sťažovateľa, aby oznámil, či došlo k mimosúdnej usporiadaniu sporu v rámci konkurzného konania a či trvá na podanom návrhu.

III.

Sťažovateľ sa podanou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (I. ÚS 24/03, IV. ÚS 15/03, II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľa v konkrétnom posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu.

Predmetom konania na okresnom súde vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93 je nárok sťažovateľa na určenie, že jeho pracovný pomer trvá, a nárok na náhradu mzdy. Vzhľadom na tieto skutočnosti ústavný súd posudzoval sťažovateľom označené konanie z hľadiska porušenia ním označeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy najmä s poukazom na konanie o nároku na určenie, že pracovný pomer trvá, ktoré bolo nevyhnutným predpokladom na rozhodnutie okresného súdu o náhrade mzdy z tohto pracovného pomeru.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu sa posudzovanie otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, posudzuje vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a to najmä podľa týchto troch

základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci (1), správanie účastníka konania (2) a postup, akým v konaní postupoval súd (3).

1) Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd zastáva názor, že pracovnoprávne spory týkajúce sa skončenia pracovného pomeru nemožno vo všeobecnosti považovať za skutkovo ani za právne zložitú vec. V týchto sporoch sa používa právna úprava prijatá v Zákonníku práce (zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a s účinnosťou od 1. apríla 2002 zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov), ktorej výklad a používanie sú stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. Doterajšie trvanie konania (od podania žaloby 19. apríla 1993 do podania sťažnosti ústavnému súdu 18. februára 2005, t. j. takmer 12 rokov) a jeho priebeh nie je možné považovať za dôsledok vyvolaný právnou alebo faktickou zložitosťou prejednávanej veci. Ani okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti nekvalifikoval spor ako skutkovo a právne zložitý.

Doterajšia dĺžka súdneho konania však nemôže byť akceptovaná najmä z toho dôvodu, že vo veci, v ktorej sa namietajú zbytočné prietahy, ide o pracovnoprávny spor, v ktorom sa pre sťažovateľa rieši existenčná otázka, ktorou je trvanie pracovného pomeru. V týchto sporoch by mal preto súd postupovať čo najrýchlejšie a najefektívnejšie.

2) V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ústavný súd vyhodnocuje aj to, či a akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľala osoba, ktorá podala sťažnosť. Pri posudzovaní správania sťažovateľa ako účastníka konania ústavný súd dospel k záveru, že aj samotný sťažovateľ prispel k vzniku prietahov v konaní. Sťažovateľ v konaní pred okresným súdom bol síce zastúpený advokátom, z čoho možno usudzovať, že riešenie sporu týkajúceho sa určenia, že jeho pracovný pomer trvá, a s tým súvisiacich mzdových nárokov považoval za dôležité, vyžadujúce si odbornú pomoc, na druhej strane sa bez ospravedlnenia nezúčastnil na štyroch pojednávaniach, a to 19. októbra 1993, 19. septembra 1994, 22. februára 1995 a 2. decembra 1996 a i jeho právny zástupca sa okrem uvedených pojednávaní nezúčastnil ani

na pojednávaniach nariadených na 13. január 1994, 7. apríl 1994, 6. jún 1994, 22. február 1995 a 22. marec 1995. Okresný súd preto na týchto pojednávaniach nevykonával dokazovanie a tieto musel odročovať na iný termín. Tieto skutočnosti ústavný súd vyhodnotil v neprospech sťažovateľa, pretože najmä neprítomnosť jeho právneho zástupcu na uvedených pojednávaniach mala vplyv na doterajšiu dĺžku konania. Na ťarchu treba sťažovateľovi pripísať aj tie skutočnosti, že neodpovedal ani na výzvy súdu z 13. januára 1994, aby v lehote 15 dní oznámil okresnému súdu „*prípadnú zmenu návrhu*“, a zo 6. júna 1994, keď mal predložiť vyjadrenie do 30. augusta 1994 „*ohľadom rozšírenia návrhu*“.

3) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd zistil, že na majetok žalovaného bol Krajským súdom v Bratislave uznesením sp. zn. 38 K 134/96 z 25. marca 1998 vyhlásený konkurz v čase účinnosti zákona č. 12/1998 Z. z. (účinný od 1. februára 1998), ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení ďalších zákonov (ďalej len „zákon o konkurze a vyrovnaní“), podľa ktorého sa vyhlásením konkurzu zo zákona prerušujú len tie už začaté konania, ktorých výsledkom môže byť nárok proti podstate [§ 14 ods. 1 písmeno d) zákona o konkurze a vyrovnaní]. To znamená, že ak výsledkom súdnych konaní nie je nárok proti podstate - nedôjde k zmenšeniu podstaty, tieto konania sa neprerušujú a súd v nich pokračuje bez potreby ďalšieho návrhu správcu konkurznej podstaty.

Vzhľadom na povahu žalobného návrhu sťažovateľa, ktorým sa domáhal vyslovenia, že jeho pracovný pomer trvá, je nepochybné, že tento nárok sťažovateľa nie je majetkového charakteru, pretože ide len o rozhodnutie o hmotnoprávnom dôvode, ktorý je nevyhnutným predpokladom pre rozhodnutie aj o ďalšom nároku sťažovateľa na náhradu mzdy, ktorý už má dopad na majetkovú podstatu úpadcu (žalovaného). Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd konštatuje, že aj napriek vyhláseniu konkurzu na majetok žalovaného okresnému súdu nič nebránilo, aby pokračoval v konaní, pokiaľ išlo o tú časť

žalobného návrhu sťažovateľa, ktorým sa domáhal vyslovenia, že jeho pracovný pomer trvá, ktoré sa zo zákona vyhlásením konkurzu neprerušilo (obdobne IV. ÚS 191/04).

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd bol v určitých štádiách konania nečinný, v určitom období bolo jeho konanie málo efektívne a v rozpore s účelom jeho postupu v sporovom konaní. Okresný súd celkove určil 22 termínov pojednávania, pritom však nerešpektoval zásadu hospodárnosti konania. Z neúčasti odporcu v roku 1993 na troch pojednávaniach, ako aj sťažovateľa a jeho právneho zástupcu v termínoch uvedených v časti III bode 2 tohto nálezu nevyvodil žiadne opatrenia a závery, na ktoré bol oprávnený a povinný podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Nečinnosť okresného súdu bez akejkoľvek zákonnej prekážky bola zistená v období od 22. marca 1995, keď odročil pojednávanie na neurčito, do 12. septembra 1996, keď okresný súd určil termín pojednávania na 2. december 1996, t. j. takmer 18 mesiacov (aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti priznal toto obdobie nečinnosti), a v období od 9. júla 1998, keď odročil pojednávanie na neurčito a konanie prerušil, do prejednania sťažnosti ústavným súdom.

Na neprimeranú dĺžku konania malo vplyv aj to, že v čase od 2. decembra 1996 do 10. júla 1998 (viac ako 19 mesiacov) okresný súd nevykonal žiadne relevantné pojednávanie, na ktorom by bolo vykonané dokazovanie, pretože nariadené pojednávania (celkovo 8-krát) odročoval pre neúčasť účastníkov konania alebo neúčasť členov senátu. Preto aj toto obdobie neefektívnej činnosti okresného súdu považuje ústavný súd za obdobie, ktoré v konečnom dôsledku spôsobilo zbytočné priesťahy v činnosti všeobecného súdu.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 43/93 pri rozhodovaní o nároku na vyslovenie, že pracovný pomer sťažovateľa trvá, bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pokiaľ ide o tú časť žalobného návrhu, ktorá sa týka sťažovateľom uplatneného nároku na náhradu mzdy, ústavný súd konštatuje, že vo vzťahu k uvedenému nároku nemohlo konanie od vyhlásenia konkurzu na majetok žalovaného ďalej pokračovať [§ 14 ods. 1 písm. d) zákona o konkurze a vyrovnaní]. Z dôvodu prerušenia konania nie je možné vo vzťahu k tomuto nároku uvažovať o tom, že by v napadnutom konaní pred okresným súdom mohlo ešte dôjsť k naplneniu účelu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, teda k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa. Keďže ide o pohľadávku, ktorú treba prihlásiť v konkurze (§ 20 zákona o ústavnom súde), ďalší postup okresného súdu, pokiaľ ide o prejednávanie a rozhodovanie veci vo vzťahu k tomuto nároku sťažovateľa po vyhlásení konkurzu, neprichádzal do úvahy (§ 14 ods. 5 zákona o konkurze a vyrovnaní).

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 7 C 43/93 konal bez zbytočných prietáhov, aj keď o to sťažovateľ nežiadal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 7,5 mil. Sk. Žiadosť odôvodnil i tým, že „Z terajšieho stavu vecí, keď je zo strany štátu porušované moje ústavné právo som doslova zúfalý. Ocitol som sa v stave beznádeje a bezmocnosti, čo sa odrazilo na mojom psychickom i fyzickom zdraví (...)“.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. Vzhľadom na zistenú dobu nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu považoval za potrebné rozhodnúť aj o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu a tiež to, že i sťažovateľ a jeho právny zástupca sa o predĺženie tejto doby svojím správaním čiastočne pričínili, ako to bolo konštatované pri hodnotení správania sťažovateľa, ústavný súd rozhodol, že sumu 60 000 Sk možno považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Úhradu trov konania ústavný súd nepriznal, pretože si sťažovateľ trovy právneho zastúpenia pred ústavným súdom neuplatnil.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2005